

Ibland ifrågasätts det faktum att trossamfunden får statliga bidrag, speciellt när de inte underkastar sig "politiskt korrekta" värderingar. Åke Göransson, generalsekreterare för SST, Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund, ger här bakgrunden.

Trossamfunden en del av civilsamhället

Vid regeringsbildningen efter valet 2010 flyttade myndigheten Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund, SST, från kulturministern till civil- och bostadsminister Stefan Attefall. Jag har velat tro att det var en markering av att frågor som rör trossamfunden i Sverige hör hemma i det som nu för tiden kallas civilsamhället. Både statsrådet Attefall och statssekreterare Perbo har framhållit att regeringen ser trossamfunden som viktiga aktörer och partners i byggandet av det goda samhället. Ett bevis på det kom i årets budgetproposition där anslaget till SST föreslogs höjas med 24%. Anslaget har legat stilla utan något som helst uppräknig de senaste tolv åren.

Synen på staten och dess öppenhet mot andra aktörer har gått fram och tillbaka genom åren. Jag läste med intresse statsministerns regeringsförklaring i oktober 2010: *"Samhället är större än staten. Ett öppet och tolerant samhälle byggs på tydliga värden, där vi skiljer rätt från fel, visar tolerans för olikheter och ger utrymme för människor att växa. Samhällsbyggandet utförs varje dag av de människor som deltar i och utgör det civila samhället, med dess breda spektra av frivilliga och ideella föreningar och verksamheter."*

I regeringens proposition *En politik för det civila samhället* (2009/10:55) skriver regeringen:

"Det är omöjligt att föreställa sig den svenska demokratin med grundstenar som allmän och lika rösträtt, jämställdhet mellan könen och offentlighetsprincipen, utan den kamp människor fört utifrån sitt ideella engagemang. Den svenska demokratin historia är till stora delar det civila samhällets historia..."

... .. Fram till det förra sekelskiftet etablerades en rad nationella och lokala organisationer för frikyrko-, nykterhets-, och arbetarrörelse, liksom för Kooperation och folkbildning. Även idrottsrörelsen och bonderörelsen brukar räknas till de klassiska folkrörelserna. Dessa rörelser växte upp som protester som utmanade det politiska etablissemanget."

Vårt samhälle och vår demokrati var inte en idé som flög omkring och plötsligt landade på en åkerplätt och så uppstod det civila samhället och folkrörelserna. Nej, det uppstod ur människors engagemang och otålighet. Man gick från vanmakt till egenmakt till gemensam makt. Det är inte så konstigt att trossamfund liksom idrott, folkbildning och kultur får statligt stöd, eftersom de är en del av civilsamhället, ett civilsamhälle som vi i Sverige har valt att stödja genom skattemedel eftersom det är på det sättet vi gemensamt bygger ett samhälle.

Statens skäl för bidrag till trossamfund

I den allmänna debatten dyker då och då upp ifrågasättande av bidragen till trossamfunden.

Inför stat-kyrkareformen år 2000 utredes också det statliga stödet till trossamfunden. I regeringens proposition (1998/99:124) skriver regeringen varför det statliga stödet skall finnas kvar:

"Trossamfunden medverkar, tillsammans med andra goda krafter, i den ständigt pågående normbildningsprocess som är nödvändig för att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som vårt samhälle vilar på. Aktuell samhällsforskning pekar också klart på att ett aktivt förenings- och samfundsliv på många sätt stärker det demokratiska systemet. Att olika ideologier och trosriktningar, som verkar för att vårt demokratiska statsskick upprätthålls, stärks och utvecklas, också får goda möjligheter att göra sig gällande är därför av stor betydelse för vitaliteten i den svenska demokratin. I samhällets uppgifter ingår omsorgen om invånarnas behov i skilda hänseenden. Verksamheten inom trossamfunden bidrar till att fylla framför allt de religiösa behoven och till att ge den enskilde en grundläggande identitet samt social och kulturell gemenskap. Vid olyckor och kristillstånd kommer behovet av samfundens verksamhet till särskilt tydligt uttryck. Aktiva och vitala trossamfund minskar också utrymmet för allehanda extrema rörelser inom trosområdet."

Den här propositionstexten visar på en kontinuitet från 1971, då statsbidraget till trossamfunden infördes. Argumenten är i stort sett de samma. Intressant är att notera att två andra statsbidrag kom ungefär samtidigt. 1971 kom pressstödet och 1972 partistödet.

Det är viktigt att komma ihåg att dessa statsbidrag kom samtidigt och såg till demokratins utveckling, individens möjligheter och samhällets uppbygg-

nad. Det är därför det i dagens debatt bli konstigt när de som tror att stat och samhälle är samma sak vill använda statsbidraget till trossamfunden som piska för att trossamfunden skall vara åsiktsmässigt identiska med staten och inte en del av samhällsbygget och dialogen. Jag har inte hört och kommer förhoppningsvis heller aldrig få höra att någon vill ställa de kraven på press- och partistödet.

Vilka krav bör staten ställa?

Utöver frågan om trossamfunden över huvud taget ska få statligt stöd debatteras då och då frågan vilka krav som staten bör ställa på dem som får statsbidrag.

I Lag om stöd till trossamfund (SFS 1999:932), en lag som åtnjuter grundlagsskydd, skiljer man mellan mål för stöd och förutsättningar för statsbidrag. *"Stödet skall bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg".* Det är detta som SST har att förhålla sig till när vi fördelar statsbidrag. När det gäller förutsättningar för att ett trossamfund ska vara statsbidragsberättat står det att statsbidrag får lämnas endast till ett trossamfund som bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på och är stabilt och har egen livskraft.

Det som mest har diskuterats är vad *"bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på"* betyder. Först och främst står det bidrar till att upprätthålla - inte uppfyller. Propositionen benar i sin text ut vad det betyder, hur man ska förhålla sig till samfundens autonomitet, religionsfrihet och till vikten av att man i en demokrati kan föra en dialog utifrån olika positioner. Man kommer till slut- ►

satsen att det är av väsentlig betydelse att trossamfundet verkar för att dess medlemmar och betjänade deltar i samhällslivet och att samfundet klart markerar avståndstagande från antidemokratiska stämningar i samhället.

Vad har SST för förväntningar på regeringen? Vi kan konstatera att den förstärkning av statsbidraget som föreslås i budgetpropositionen är efterlängtd och nödvändig. I årets budgetproposition skriver regeringen följande: *"Social oro, förtroendekriser och intressekonflikter kan komma att bli viktiga områden för preventiv krishantering när internationella händelser för genomslag som konflikter i Sverige. Trossamfunden har i detta sammanhang en viktig roll att fylla. Trossamfund som i huvudsak betjänar personer med utländsk härkomst växer och därför behövs en väl fungerande basstruktur."*

Vad är det då för basstruktur som behövs för att dessa samfund ska kunna arbeta utifrån statens mål med stödet när det gäller långsiktig religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg? Svaret är enkelt. Det är lokaler för religiös verksamhet. Det är den basala bas- eller infrastrukturen som invandrade troende behöver men inte har pengar till. Återinför därför bidraget för byggande av nya religiösa lokaler som tillfälligt (!) drogs in 1997.

Åke Göransson

Fakta om Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund - SST

Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund (SST) är en statlig myndighet under Socialdepartementet. SST ger i dag stöd i form av statsbidrag till 41 trossamfund och riksorganisationer inom buddhismen, islam, judendom och kristendom.

Hos dessa finns cirka 2 800 församlingar med 760 000 medlemmar/betjänade. Statsbidraget som SST förmedlar är på 60 miljoner kronor. Summan beslutas av riksdagen och vilka som är statsbidragsberättigade beslutas av regeringen. Svenska kyrkan får inte statsbidrag genom SST utan Svenska kyrkan får sitt stöd genom att man inte betalar för kyrkoavgiftsuppbörden. Detta motsvarar ungefär 115 miljoner kronor.

Utöver att förmedla statsbidrag har SST i uppdrag att arbeta med krisberedskapsfrågor, ge allmänt stöd till trossamfund, vara ett dialogorg kring frågor som rör värderingar och vara expertorgan åt regeringen i allmänna religions- och trossamfundsfrågor.